

Sto lat temu odkryto grobowiec Tutanchamona

5 listopada 2022

Bizuteria, szkatułki, złota maska czy wyposażenie pałacu w postaci skrzyń, siedzisk, podnóżków – to tylko wybrane z ponad 5 tysięcy zabytków, które 100 lat temu odkryto w grobowcu Tutanchamona w Egipcie. To nie koniec znalezisk. Tylko w ostatnich latach odkryto kolejne dwa grobowce w Dolinie Królów.

Do odkrycia schodów wiodących w głąb ziemi do grobowca Tutanchamona doszło 4 listopada 1922 roku, w czasie ostatniego z planowanych przez archeologa Howarda Cartera (1874-1939) wykopalisk w Dolinie Królów, trwających od 1917 roku. Dolina Królów jest miejscem spoczynku większości władców Nowego Państwa (ok. 1567 – 1085 lat p.n.e.) – czasów prosperity starożytnego Egiptu. Prace sfinansował Lord Carnarvon, angielski arystokrata, amator wykopalisk.

Wnętrze grobowca po raz pierwszy ujrzano dopiero 26 listopada 1922 roku, gdyż Howard Carter oczekiwał na przybycie sponsora wykopaliska – Lorda Carnarvona. Tego dnia padły znane słowa, wypowiedziane przez archeologa zaglądającego ze świecą do wnętrza grobowca: „Widzę rzeczy cudowne!”.

Prace w komorach trwały aż do końca 1930 roku, kiedy ostatecznie wyjęto wszystkie zabytki, po skrupulatnych badaniach i odnotowaniu ich położenia. Jedynym Polakiem, który w tym czasie przewiął się przez grobowiec Tutanchamona, był prawdopodobnie Aleksander Laszenko (1883-1944), artysta malarz – podał prof. Bogdan Żurawski we wstępie do polskiego wydania książki Howarda Cartera i Arthura C. Mace'a „Odkrycie grobowca Tutanchamona”. Dzięki uprzejmości Cartera mógł on ponoć wykonać rysunki wewnątrz grobowca, tuż po jego otwarciu, pod koniec listopada 1922 roku.

Grobowiec i sam Tutanchamon nadal inspirowują badaczy. W ostatnich latach brytyjski egiptolog Nicholas Reeves opublikował teorię, według której za północną oraz zachodnią ścianą grobowca Tutanchamona mogą się znajdować ukryte przejścia do komory grobowej królowej Nefertiti – była ona małżonką ojca Tutanchamona, czyli faraona Amenhotepa IV (Echnatona).

„Późniejsze badania wykluczyły jednak definitywnie taką możliwość. To nic więcej, jak kolejna odsłona toposu w archeologii o ukrytej komnacie” – powiedział PAP egiptolog dr Andrzej Ćwiek z Wydziału Archeologii UAM w Poznaniu. „Nie oznacza to jednak, że Dolina Królów została w pełni spenetrowana. Wbrew stuletniej tradycji stwierdzeń, że nie ma już tam niczego do odkrycia, w ostatnich latach znaleziono w niej dwa nieznane grobowce” – zaznaczył dr Ćwiek. Zastrzegł też, że w Dolinie Królów – wbrew nazwie – chowano też wielmożów.

Wyposażenie – oprócz mumii królewskiej, która pozostała w grobowcu – znajduje się obecnie w Kairze. Większość zabytków przeniesiono z Muzeum Egipskiego w centrum egipskiej stolicy do Wielkiego Muzeum Egipskiego, które położone jest w Gizie obok piramid i ma zostać otwarte jeszcze w 2022 r.

Wśród zabytków odkrytych w słynnym grobowcu są liczne przedmioty codziennego użytku, jak biżuteria, szkatułki, lampy, ozdobne sztylety, naczynia na pachnidła czy wyposażenie pałacu w postaci skrzyń, siedzisk, łóż, podnóżków, figur. Najbardziej znanym zabytkiem i jednocześnie ikoną kultury starożytnego Egiptu stała się znaleziona w sarkofagu Tutanchamona, ważąca 11 kg maska, wykonana z litego złota oraz inkrustacji z turkusu, obsydianu, kwarcu, pasty szklanej i lapis lazuli. „Znaczenie odkrycia dokonanego przez Howarda Cartera nie polega tylko na jego spektakularnym charakterze. Popularna wizja archeologii, zgodnie z którą badacze szukają skarbów, rozumianych jako przedmioty o wielkiej wartości materialnej – najlepiej w postaci skrzyni ze złotem – jest

absolutnie błędna” – dodał dr Ćwiek.

Naukowiec wskazał, że przez sto lat badań naukowcom udało się pozyskać z zabytków oraz mumii mnóstwo informacji na temat różnych aspektów egipskiej kultury.

Faraon Tutanchamon, aż do momentu odkrycia jego grobowca, był egiptologom prawie nieznany. Wiadomo, że urodził się w Amarnie w Środkowym Egipcie. Jak wykazały badania DNA jego ojcem był Echnaton – faraon heretyk, który zamierzał wprowadzić w Egipcie monoteizm. Po dojściu do władzy w wieku ośmiu lat otrzymał imię „Tutanchamon”, które oznacza „Żywy wizerunek Amona”. Zdaniem dr. Ćwieka jego matką mogła być Nefertiti, której grób nadal pozostaje dla badaczy nieznany.

Tutanchamon zmarł w wieku około 18 lat, a na temat przyczyn jego śmierci wciąż trwają spekulacje. „Upadła teoria dotycząca zamachu. Potwierdzono natomiast problemy Tutanchamona z nogami: płaskostopie prawej nogi i końsko-szpotawą lewą stopę, co tłumaczyłoby znaczną liczbę łasek odkrytych w grobowcu. Wiadomo też, że kilkakrotnie przeszedł malarię. Ta choroba mogła przyczynić się do jego śmierci po domniemanym wypadku – stwierdzono złożone złamanie lewej nogi faraona” – wyjaśnił dr Ćwiek.

Grobowiec został naruszony już w starożytności, ale ponownie go zabezpieczono i opieczętowano. Większość wyposażenia przetrwała do początku XX wieku. Doskonale zachowane cenne przedmioty, uważane za arcydzieła sztuki egipskiej, znajdowały się w czterech niewielkich pomieszczeniach wykutych w skale – grobowiec Tutanchamona jest jednym z najmniejszych w słynnej Dolinie Królów. Malowidła ukazujące zmarłego i rytuały związane z przejściem w zaświaty zdobią jedynie komorę grobową.

W związku z tym, że we wnętrzu grobowca odkryto liczne skarby, losy misji wykopaliskowej były pilnie śledzone przez dziennikarzy z całego świata. Historia rzekomej klątwy faraona

mającej ciążyć na osobach zaangażowanych w wykopaliska rozpoczęła się wraz ze śmiercią w 1923 roku w Kairze mecenasa wykopalisk – Lorda Carnarvona. Miał 56 lat. W prasie zaczęto rozpisywać się o klątwie zapisanej na ścianach grobowca, jednak w rzeczywistości takie sformułowanie nie istniało. Większość uczestników prac dokumentacyjnych w grobowcu Tutanchamona dożyło słusznego wieku, przykładowo – Howard Carter 64 lat, D. E. Derry, który dokonał sekcji mumii 84 lat. Trzecia osoba, która weszła do grobowca – lady Evelyn Herbert – zmarła dopiero w 1980 r.

Znany amerykański egiptolog zirytowany w 1934 roku doniesieniami prasowymi o klątwie, sporządził specjalny spis statystyczny, ukazujący absurdalność pomysłu. Stwierdził w nim, że sześć osób zaangażowanych w prace istotnie zmarło na przestrzeni 10 lat od odkrycia. Zaznaczył jednak, że żadna z nich nie była młoda, więc ich śmierć nie powinna być wielkim zaskoczeniem. Dodatkowo wypunktował, że do 1934 roku klątwa nie dosięgła żadnej osoby asystującej przy odwijaniu mumii królewskiej. Ale jego głos nie został usłyszany ani podchwycony przez media.

Pełne zdigitalizowane archiwum zawierające notesy Howarda Cartera i setki fotografii pochodzących z ośmioletnich prac archeologa w grobowcu Tutanchamona znajduje się na stronie internetowej Instytutu Griffitha (miejsce, gdzie przechowywana jest oryginalna dokumentacja z badań Cartera) należący do Uniwersytetu Oksfordzkiego.

Grobowiec Tutanchamona nie jest jedynym grobowcem faraonским znalezionym z niemal pełnym wyposażeniem. Pierre Montet natknął się w 1939 roku na miejsca pochówków rodziny królewskiej z XXI i XXII dynastii w Tanis w Delcie Nilu. Jednak jego sukces przyćmiło widmo rozpoczynającej się II wojny światowej.

Autorstwo: Szymon Zdziebłowski

Źródło: NaukawPolsce.pl